

De ontmoeting

Als een drieluik dat lijkt op een oud middeleeuws altaarstuk zie ik de tekst van vandaag. In het midden het beroemde verhaal over de worsteling van Jacob met de engel dat wij net hebben gelezen, en links en rechts hiervan wat er aan voorafgaat en wat er op volgt. Zeker, het middenstuk trekt terecht de aandacht, maar het linker- en rechterpaneel geven richting aan hoe men het zien moet. Als het gaat om de vraag wat wij kunnen leren uit de Schrift over het leven, zouden het linker- en rechterpaneel wel eens belangrijker kunnen zijn. Ik kom zo bij de panelen links en rechts, eerst het middenstuk.

Door alle groten is het verbeeld en geschilderd, dit verbluffende verhaal over de nachtelijke ontmoeting van Jacob. Zoals het even bekende verhaal over het offer van Isaac is het eindeloos uitgelegd, maar niemand zou ooit kunnen zeggen: "Ik heb het definitief doorgrond". Zo ook vandaag. Jacob worstelt met een engel, of misschien zelfs met God, in de gestalte van een vreemdeling. Het is nacht. De worsteling duurt tot de zon opgaat. Als dan de vreemdeling aan Jacob vraagt hem los te laten omdat hij wil gaan, antwoordt Jacob: "ik laat je pas gaan als je me eerst zegent". En hij ontvangt de zegen en tevens een nieuwe naam: "Israël" zal hij heten voorgoed: "want je hebt met God gestreden en met mensen...". "Ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht", spreekt Jacob daarna, "en ik ben in leven gebleven".

En nu het linkerpaneel: datgene wat aan de worsteling vooraf gaat. Men ziet hier ogenblikkelijk, dat Jacob het initiatief heeft genomen om zich met zijn broer Esau te gaan verzoenen. De feitelijke verzoening ziet men aan de rechterkant, dus na de worsteling. Links gaat het slechts om een voornemen. Maar wellicht is dit, als het gaat om de vraag wat wij kunnen leren van grote betekenis. Het initiatief tot de verzoening moet immers uit gaan van de dader van het onrecht. Het is niet de door Jacob bedrogen tweelingbroer Esau die Jacob laat weten: "ach, kunnen wij nog eens praten over toen?" Nee, Jacob neemt het besluit naar Esau te gaan om vergiffenis te vragen aan zijn broer. En als we nu vanuit dit detail even naar het middenstuk kijken, dan zien we terstond, dat het precies binnen deze intentie van Jacob is, dat God zich voor doet. "Reeds in deze intentie tot verzoening met je broer, nog voor de verzoening tot stand is gekomen, komt God je al tegemoet!"

Wat is er gebeurd? Twintig jaar lang na het pijnlijke bedrog van Esau door Jacob hebben de broers elkaar niet gezien. Jacob heeft gezworven door vreemd land. Al die tijd moet hij door zijn geweten gekweld zijn geweest, voor deze beslissing nu naar zijn broer te gaan zich aan hem voordoet. Alsof hij zelf door de tijd heen tot de rand moest worden gebracht, eer hij kon begrijpen wat hij zijn broer had aangedaan. Wat is immers de aanstaande ontmoeting met de gedupeerde broer - die we op het rechterpaneel zien - waard, als je niet eerst jezelf hebt ontmoet? En hoe zou je "Israël" kunnen worden genoemd, hoe zou je als een "strijder met God en met mensen" dräger van waarheid kunnen worden, als je niet eerst zelf innerlijk tot waarachtigheid bent gekomen, als je niet eerst zelf hebt leren lopen zonder ketenen? Uit het geheel van het drieluik komt de kern naar voren van het geloof dat wij belijden: pas in dit vermogen tot vergiffenis vragen en vergeving schenken word je de mens die je bent, de mens die je al was, maar die nu pas werkelijk bestaat! Jacobs initiatief tot verzoening is in de duizeling genomen, want hij weet niet op voorhand hoe Esau zal reageren. Hij weet niet hoe pijnlijk in Esau nog de wond zou kunnen zijn na al die jaren. En precies in deze duizeling verschijnt de Eeuwige zelf, zoals we in het middenstuk zien! Kostbare geschenken zie je hem nog samenstellen, hier links. Want je kunt nooit weten of ze toch niet nodig zullen zijn...

Een pak van zijn hart, blijkt in het rechterstuk, als Esau echt tot vergeven en vergeten

in staat blijkt. Misschien dat mildheid zich gaat voordoen in een mens die in de tijd op afstand komt te staan van de pijn. In deze vele jaren moet Esau een nieuwe vrijheid hebben gevonden die hem in staat stelt zijn broer te vergeven. Het vermogen tot "ontschuldiging" van de ander kon wel eens de toetssteen zijn van de ware innerlijke vrijheid... En aan Jacobs kant heeft zich ook een wonder voltrokken. Alsof God reeds in hem werkte, want hoe is het mogelijk, dat dit patserige mannetje dat rijk geworden is over de rug van anderen en dat zich overal de wereld toe-eigende, tot deze knieval voor zijn broer in staat is? Is daarom niet het gehele drieluik gevat in een gouden lijst van Haar, van Hem, "die weet wat in mensen omgaat aan hoop en twijfel, domheid, drift, plezier, onzekerheid, en die ons denken peilt en ieder woord naar waarheid schat en wat onzegbaar is onmiddellijk verstaat"? Is er een Aanwezigheid om ons allen heen die ons over de grens doet gaan van onze eigen pijn?

Maar er is een verschil tussen de aanwezigheid van God en de ontmoeting met God. Pas wanneer een mens eerste stappen heeft gezet - hoe klein ook - zijn werkelijkheid open te breken, kan de Aanwezige binnentreden en zich laten ontmoeten. Het is binnen de intentie van Jacob zijn broer te gaan ontmoeten, dat God binnentreedt zoals het middenstuk toont. Alsof de ontmoeting met God een extra glans verschaft aan Jacobs goede wil zijn broer nu onder ogen te willen komen. De ontmoeting met God in de worsteling is als het ware de kroon op wat vooraf gaat - Jacobs beslissing - en wat nog volgt: Esau's vergiffenis. Zou God anders willen zijn dan dit: radicale bevestiging van het goede tussen mensen? In God kun je niet wegvlugten. Je wordt terugverwezen naar je verantwoordelijkheid ten aanzien van je naaste. En wie werkelijk vergeving zoekt, ontmoet God als een toegift bij het leven. Alle gevechten die een mens voert met zichzelf - om recht, om respect, om liefde - al deze worstelingen zijn reeds de ontmoeting met de Levende. "Israël" heten is daarom voor mijn besef zo iets als een siernaam ontvangen. Zoals wij vast allen deze siernaam krijgen, als wij onze circels doorbreken en naar de ander uit gaan, al zijn de pasjes in de richting van verzoening nog zo klein. Precies reeds *in dit vechten* om de ontmoeting ben je al een gezegende!

Pas dan kan een mens weer een eigen weg gaan, zoals wij zien op het rechterpaneel na de verzoening. Want als de ontmoeting met Esau heeft plaatsgevonden, als alle leed voorgoed geleden is, zal Jacob er bij Esau op aandringen dat zij beiden weer hun eigen weg gaan, los van elkaar, Esau naar Edom in het zuiden, Jacob westwaarts naar Sichem waar ook ooit hun grootvader Abraham was neergestreken. Zij gaan weer uit elkaar alsof de vertelling wil zeggen: je hoeft ook niet van je broer te houden, maar je moet hem eren in wie hij *in zichzelf is*. Dat is alles. En zo voltrekt de openbaring van God zich *in* de gerechtigheid van alledag. En daarbuiten is zij er niet, deze openbaring, of zij lijkt slechts op een bergpaadje op een eiland dat nooit is ontdekt...

De doop van volwassenen, zoals wij aanstonds zullen vieren, is vast zo iets als de definitieve erkenning dat zij in elkaar liggen: de ontmoeting met zichzelf, met de naaste en met God. Eén geheel vormen zij. En wij zullen daarom de drie panelen na alle beschadigingen door de tijd, elke keer weer aan elkaar pogen vast te maken. Zo iets is kerk-zijn! Ontvang vandaag daarom deze siernaam "Israël", Roos en Marit, ontvang deze overvloedige, goddelijke toevoeging aan jullie bestaan, dit lange leven dat jullie reeds in de ontmoeting met anderen heeft gebracht en met jullie zelf. Vandaag moge de Liefdevolle zelf glans verschaffen aan jullie bestaan. Geluk en vrede! Voor jullie. Zoals voor ons allen.

Pieter van Hoof

Gelezen: *Genesis 32,23-33*